

ELIZABETH YR AIL drwy Ras Duw Brenhines Teyrnas Unedig Prydain Fawr a Gogledd Iwerddon a'n Gwledydd a'n Tiriogaethau Eraill, Pennaeth y Gymanwlad, Amddiffynnydd y Ffydd:

I BAWB Y DAW'R PRESENOLION HYN ATYNT, CYFARCH!

YN GYMAINT ag y darfu i Lyfrgell Genedlaethol Cymru ("y Llyfrgell") gael ei chorffori gan Siarter Frenhinol a roddwyd ar 19^{eg} Mawrth 1907 ("y Siarter Wreiddiol")

AC YN GYMAINT ag y gwelsom yn dda i ddiddymu'r Siarter Wreiddiol drwy Siarter Atodol a roddwyd ar 24^{ain} Ebrill 1978 ("Siarter Atodol 1978") ac eithrio i'r graddau ag yr oedd yn corffori ac yn sefydlu'r Llyfrgell yn Gorff Corfforaethol gydag olyniaeth barhaol a Sêl Gyffredin ac i wneud darpariaeth ychwanegol mewn perthynas â chyfansoddiad a threfn lywodraethu'r Llyfrgell:

AC YN GYMAINT â bod y Llyfrgell drwy Ddeiseb ostyngedig wedi awgrymu Wrthym y byddai'n ddoeth er mwyn rheoli ei busnes a chyflawni ei Hamcanion yn well ddiwygio cyfansoddiad a threfn lywodraethu'r Llyfrgell yn sylweddol:

AC YN GYMAINT â bod y Llyfrgell drwy'r Ddeiseb honno wedi erfyn Arnom ymfodloni'n raslon i roddi iddi Siarter Atodol ychwanegol at y dibenion hynny:

AC YN GYMAINT â'n bod yn dymuno ildio i erfyniad y Ddeiseb honno.

YN AWR GAN HYN NY GWYBYDDWCH CHI ein bod Ni, ar ôl rhoddi Ein Hystyriaeth Frenhinol i'r Ddeiseb honno, yn rhinwedd Ein Rhagorffraint Frenhinol a'n graslonrwydd arbennig, Ein gwybodaeth sicr a'n hysgogiad Ein hun, wedi gweld yn dda i ganiatáu a datgan, a'n bod drwy hyn ar Ein Rhan Ni, Ein Hetifeddion a'n Holynwyr, yn caniatáu ac yn datgan fel a ganlyn:

Parhad y
Corff
Corfforaethol

1. Bod y Llyfrgell, yn unol ag effeithiau gweddilliol y Siarter Wreiddiol yn parhau ac aros am byth yn un corff corfforaethol a llywodraethol o dan enw a theitl "Llyfrgell Genedlaethol Cymru" neu "The National Library of Wales" gydag olyniaeth barhaol a Sêl Gyffredin gyda'r gallu yn y naill enw neu'r llall i ddwyn ac amddiffyn achosion cyfreithiol ac i wneud pob mater ac unpeth arall sy'n achlysurol neu'n berthnasol i gorff corfforaethol.

Diddymu
Siarteri
Blaenorol

2. Diddymir drwy hyn Siarter Atodol 1978 ond nid oes dim yn y diddymiad hwn yn effeithio ar ddilysrwydd na chyfreithlondeb unrhyw weithred neu unpeth a wnaed yn gyfreithlon o dan y Siarter honno.

Aelodau

3. Bydd gan y Llyfrgell fwrdd o ymddiriedolwyr ("yr Ymddiriedolwyr") wedi ei sefydlu yn unol â'n Siarter Atodol hon a'r Statudau a'r Ymddiriedolwyr fydd aelodau'r corff corfforaethol sy'n parhau.

Amcanion

4. Yn ddarostyngedig i delerau Ein Siarter Atodol hon, defnyddir incwm ac eiddo'r Llyfrgell ar gyfer ei Hamcanion ("yr Amcanion") yn unig sef:

casglu, diogelu a rhoi mynediad at bob math a ffurf ar wybodaeth gofnodedig, yn enwedig mewn perthynas â Chymru a Chenedl y Cymry a phobloedd Celtaidd eraill, er budd y cyhoedd, gan gynnwys y rhai sy'n ymroi i ymchwil a dysg.

Galluoedd

5. Er mwyn hyrwyddo'r Amcanion, ond heb amharu ar ei galluoedd o dan y gyfraith fel corfforaeth siartredig, bydd gan y Llyfrgell y galluoedd a ganlyn:

- (i) gwarchod unrhyw weithiau a gwmpesir gan yr Amcanion a'u cadw, eu casglu, eu diogelu, eu cofnodi, eu benthyca neu roi mynediad atynt;
- (ii) bod yn llyfrgell adneuo fel y'i diffinnir drwy statud neu offeryn statudol o bryd i'w gilydd;
- (iii) darparu ar gyfer casglu, golygu, cyhoeddi, cofnodi, atgynhyrchu, gwerthu a dosbarthu deunyddiau neu weithiau ar unrhyw ffurf;
- (iv) cydweithio neu gydweithredu ag unrhyw sefydliad, awdurdod cyhoeddus, corff cyhoeddus, cwmni, cymdeithasiad anghorfforedig, cymdeithas, ymddiriedolaeth neu berson (gan gynnwys drwy bartneriaeth neu fenter ar y cyd) a chyfnewid gwybodaeth a chynghor gyda hwy;
- (v) gweithredu fel ymddiriedolwr a meddiannu neu dderbyn unrhyw eiddo, cymynrodd, cynhysgaeth neu rodd (boed yn ddarostyngedig i rwymedigaethau neu amod ai peidio) gan gynnwys eiddo a ddelir ar ymddiriedolaeth gan unrhyw berson neu gorff y mae ei amcanion neu ei ddibenion yn gyson â'r Amcanion;
- (vi) codi arian mewn unrhyw ffordd nad yw'n peryglu statws elusennol gan gynnwys drwy godi taliadau neu ffioedd;
- (vii) prynu, prydlesu, cyfnewid, hurio neu gaffael fel arall unrhyw eiddo a chynnal a chadw'r cyfryw eiddo, ei reoli, ei gyfarparu ac ymdrin ag ef;
- (viii) yn ddarostyngedig i delerau unrhyw ymddiriedolaeth arbennig, gwerthu, prydlesu neu fel arall waredu (gan gynnwys drwy rodde neu ddinistrio) holl eiddo, asedau neu hawliau'r Llyfrgell neu unrhyw ran ohonynt ar yr amod mai dim ond asedau nad oes iddynt unrhyw werth i'r Llyfrgell ac nad ydynt, yn ôl disgrisiwn yr Ymddiriedolwyr, yn gallu hyrwyddo'r Amcanion mwyach fydd yn cael eu gwaredu drwy eu dinistrio;
- (ix) cael benthyg arian gyda neu heb ernes;
- (x) rhoi benthyciadau neu grantiau a rhoi gwarantiau ac indemniadau;
- (xi) gwneud contractau ac ymgymryd â thrafodion masnachol eraill;
- (xii) sefydlu neu gynorthwyo unrhyw ymddiriedolaeth, cymdeithasiad neu sefydliad elusennol a sefydlu, tanysgrifio am gyfranddaliadau neu brynu cyfranddaliadau unrhyw Gwmni y mae ei amcanion yn gyson â'r Amcanion neu fod yn aelod o'r cyfryw Gwmni;
- (xiii) uno ag unrhyw gorff corfforaethol, sefydliad, cymdeithas neu gymdeithasiad sy'n elusennol o dan y gyfraith ac sy'n meddu ar amcanion sy'n debyg i'r Amcanion neu'n gyson â hwy ac sy'n gwahardd talu unrhyw ddifidend neu elw i'r aelodau neu ddosbarthu asedau yn eu plith;
- (xiv) neilltuo incwm fel cronfa wrth gefn ar gyfer gwariant yn y dyfodol ond yn unig yn unol â pholisi a bennir gan yr Ymddiriedolwyr;
- (xv) cyflogi a thalu'r cyfryw staff ag sy'n angenrheidiol i wneud gwaith y Llyfrgell ac, os bydd angen, diswyddo'r cyfryw staff a rheoleiddio cyflogau ac amodau cyflogaeth y cyfryw staff gan gynnwys trefnu cynlluniau pensiwn;

- (xvi) rhoddi i unrhyw berson (gyda'i ganiatâd neu ei chaniatâd) deitl mygedol o unrhyw ddynodiad priodol nas defnyddir fel arall gan y Llyfrgell;
- (xvii) adneuo neu fuddsoddi arian; cyflogi rheolwyr cronfeydd proffesiynol; a threfnu i fuddsoddiadau neu eiddo arall y Llyfrgell gael eu dal yn enw enwebai, y cyfryw alluoedd i'w defnyddio yn yr un modd ac yn ddarostyngedig i'r un amodau ag y caniateir i ymddiriedolwyr ymddiriedolaeth ei wneud o dan y gyfraith;
- (xviii) yswirio'r Ymddiriedolwyr rhag costau amddiffyn yn llwyddiannus erlyniad troseddol a ddygwyd yn eu herbyn fel ymddiriedolwyr elusen neu rhag atebolrwydd personol y deuir yn agored iddo mewn perthynas ag unrhyw weithred neu anwaith sy'n dor-ymddiried neu'n dor-dyletswydd neu yr honnir ei fod yn dor-ymddiried neu'n dor-dyletswydd oni bai bod yr Ymddiriedolwr dan sylw yn gwybod bod y weithred neu'r anwaith yn dor-ymddiried neu'n dor-dyletswydd neu ei fod yn ddi-hid ynghylch a oedd y weithred neu'r anwaith yn dor-ymddiried neu'n dor-dyletswydd;
- (xix) cyflawni pob cyfryw weithred ac unpeth cyfreithlon arall ag a fo'n angenrheidiol i gyflawni'r Amcanion.

Swyddogion a
Chyngor y Llyfrgell

- 6. (i) Yr Ymddiriedolwyr fydd corff llywodraethu'r Llyfrgell yn gyfrifol am reoli a gweinyddu cyllid ac eiddo'r Llyfrgell gyda'r gallu unigryw i reoli defnyddio a gwarchod Sêl Gyffredin y Llyfrgell ac arfer holl alluoedd y Llyfrgell a chyda'r gallu i benderfynu ar unrhyw fater mewn perthynas â busnes y Llyfrgell ac eithrio materion sy'n gofyn am awdurdod pellach o dan Ein Siarter Atodol hon neu o dan y gyfraith.
- (ii) Ar ôl diwedd tymor unrhyw swyddi a ddiogelwyd o dan y Statudau, ni fydd mwy na phymtheg unigolyn na llai na deg unigolyn yn Ymddiriedolwyr gan gynnwys unrhyw Swyddogion.
- (iii) Bydd gan y Llyfrgell y swyddogion a ganlyn ("y Swyddogion"):
 - (a) Llywydd (a fydd hefyd yn gadeirydd ar yr Ymddiriedolwyr);
 - (b) Is-Lywydd; a
 - (c) Trysorydd

a heb gyfyngu ar yr uchod caiff yr Ymddiriedolwyr amrywio teitl y Swyddogion fel y penderfynant o bryd i'w gilydd.
- (iv) Penodir yr Ymddiriedolwyr, gan gynnwys unrhyw Swyddogion, yn unol â'r Statudau.
- (iv) Caiff y Llyfrgell dalu i'r Ymddiriedolwyr y cyfryw gydnabyddiaeth ag a awdurdodir (naill ai'n gyffredinol neu'n benodol) yn ysgrifenedig ymlaen llaw gan Gomisiwn Elusennau Cymru a Lloegr ar y cyfryw amodau yn unig ag sy'n ofynnol gan y cyfryw awdurdod.
- (v) Caiff y Llyfrgell ad-dalu i'r Ymddiriedolwyr dreuliau yr aed iddynt yn rhesymol ganddynt wrth gyflawni eu dyletswyddau.

- (vi) Caiff y Llyfrgell indemnio'r Ymddiriedolwyr rhag unrhyw atebolrwydd y deuir yn gywir yn agored iddo wrth reoli'r Llyfrgell (gan gynnwys costau amddiffyn achosion troseddol yn llwyddiannus).
- Statudau 7. Rheolir a rheoleiddir busnes y Llyfrgell yn unol â statudau'r Llyfrgell a gynhwysir yn yr atodlen i'n Siarter Atodol hon ("y Statudau") a fydd yn parhau mewn grym nes iddynt gael eu diddymu, nes yr ychwanegir atynt neu nes iddynt gael eu diwygio fel y darperir isod. Yn ddarostyngedig i ddarpariaethau Ein Siarter Atodol hon, caiff y Statudau bennu, rheoleiddio neu ddarparu ar gyfer:
- (i) Statws, penodiad a hyd penodiad yr Ymddiriedolwyr;
- (ii) Cyfansoddiad, swyddogaethau, dyletswyddau a gweithdrefnau'r Ymddiriedolwyr a strwythurau gweinyddol eraill y Llyfrgell;
- (iii) Sefydlu a dileu pwyllgorau'r Llyfrgell a chyfansoddiad, swyddogaethau, galluoedd, dyletswyddau a gweithdrefnau'r cyfryw bwyllgorau;
- (iv) Unrhyw fater arall sy'n gysylltiedig â llywodraethu a gweinyddu'r Llyfrgell neu sydd fel arall yn hyrwyddo'r Amcanion.
- Diwygio'r Siarter a'r Statudau 8. Caiff yr Ymddiriedolwyr drwy benderfyniad i'r perwyl hwnnw a basiwyd mewn cyfarfod o'r Ymddiriedolwyr gan fwyafrif nad yw'n llai na thri chwarter yr aelodau sy'n bresennol ac sy'n pleidleisio (sef mwyafrif absoliwt o'r holl Ymddiriedolwyr)
- (i) ychwanegu at unrhyw ddarpariaethau Ein Siarter Atodol hon neu'r Statudau, eu diwygio neu eu diddymu;
- (ii) newid enw'r Llyfrgell
- AR YR AMOD na fydd y cyfryw ychwanegiad i'n Siarter Atodol hon neu'r cyfryw ddiwygio neu ddiddymu a newid enw yn dod i rym nes i Ni, Ein Hetifeddion neu ein Holynwyr yn y Cyngor ei ganiatáu ac ar yr amod na fydd y cyfryw ychwanegiad, diwygio neu ddiddymu i'r Statudau yn dod i rym nes i'n Cyfrin Gyngor Tra Anrhydeddus ei gymeradwyo a bydd tystysgrif o dan law Clerc Ein Cyngor Cyfrin yn dystiolaeth derfynol i'r gymeradwyaeth honno.
- Iaith 9. Mae i destun Cymraeg a thestun Saesneg Ein Siarter Atodol hon neu'r Statudau yr un dilysrwydd.
- Diddymu 10. Caiff yr Ymddiriedolwyr drwy benderfyniad a wnaed yn unol â'r weithdrefn a nodir yn erthygl 8 benderfynu ildio Ein Siarter Atodol hon a'r Siarter Wreiddiol yn ddarostyngedig i'n caniatâd Ni, Ein Hetifeddion neu Ein Holynwyr yn y Cyngor ar y cyfryw amodau ag y gwelwn Ni neu y gwelant Hwyl yn dda, a dirwyn i ben fusnes y Llyfrgell neu fel arall ymdrin ag ef ac os, ar adeg dirwyn i ben neu ddiddymu'r Llyfrgell, erys unrhyw eiddo neu gronfeydd bynnag ar ôl talu dyledion a bodloni rhwymedigaethau, ni fyddant yn cael eu dosbarthu ymhlith aelodau'r Llyfrgell ond byddant yn cael eu rhoddi neu eu trosglwyddo i ryw gorff elusennol arall a chanddo amcanion tebyg i amcanion y Llyfrgell ac y mae ei gyfansoddiad yn cyfyngu ar ddosbarthu incwm ac eiddo i'r un graddau â'n Siarter Atodol hon neu i raddau mwy na'n Siarter Atodol hon, yn ddarostyngedig i unrhyw ymddiriedolaethau arbennig sy'n effeithio arnynt.
- Diddymu 11. Diddymir drwy hyn y Statudau a'r Ordinhadau oedd yn bodoli ar y diwrnod cyn i'n

Siarter Atodol Hon ddod i rym ac yn awr daw'r Atodlen i'n Siarter Atodol hon i rym.

A'n Hewyllys a'n Pleser Brenhinol yw y dehonglir Ein Siarter Atodol hon yn wastad yn llesiannol ac ym mhob achos yn y modd mwyaf ffafriol i'r Llyfrgell a'i Hamcanion.

YN DYSTIOLAETH i hyn Parasom wneud Yn Gyhoeddus Ein Llythyrau hyn.

TYST ohonom Ni Ein Hunain yn [place] y [date] dydd hwn o fis [month] yn y [number]ain flwyddyn o'n Teyrnasiad.

TRWY WARANT O DAN LOFNOD Y FRENHINES

YR ATODLEN

STATUDAU'R LLYFRGELL

1. *Diffiniadau*

- (1) Mae i'r geiriau a ddiffinnir yn y Siarter y mae'r Statudau hyn yn Atodlen iddi yr un ystyr yn y Statudau hyn oni fydd y cyd-destun yn gofyn yn wahanol.
- (2) Yn y Statudau hyn:

ystyr "Rheoliadau" yw rheoliadau a wneir gan yr Ymddiriedolwyr yn unol â'r Siarter neu'r Statudau hyn.

ystyr "Penodwr" yw naill ai Cynulliad Cenedlaethol Cymru neu'r Ymddiriedolwyr fel y caniatâ'r cyd-destun.
- (3) Mae geiriau sy'n dynodi'r genedl wrywaidd yn cynnwys y genedl fenywaidd, mae geiriau unigol yn cynnwys rhai lluosog ac mae geiriau lluosog yn cynnwys rhai unigol onid ymddengys bwriad i'r gwrthwyneb.
- (4) Mae cyfeiriadau at ddeddfwriaeth yn cynnwys y cyfryw ddeddfwriaeth fel y'i diwygir neu y'i hail-ddeddfir ac mae cyfeiriadau at gyrff a enwir yn cynnwys y cyrff hynny fel y'u hailenwyd a chyrrff olynol i'r cyfryw gyrff.

2. *Y Swyddogion*

- (1) Bydd y sawl sy'n dal swydd y Llywydd, yr Is-Lywydd a'r Trysorydd yn union cyn i'r Statudau hyn ddod i rym gyntaf yn parhau i ddal y gyfryw swydd, er gwaethaf Statud 3(3)(a), am y tymor llawn sy'n weddill y cafodd ei ethol amdano neu nes iddo beidio â bod yn Ymddiriedolwr.
- (2)
 - (a) Ar unrhyw adeg pan ddaw swydd y Llywydd neu'r Is-Lywydd yn wag, bydd Cynulliad Cenedlaethol Cymru yn penodi Llywydd neu Is-Lywydd mewn ymgynghoriad â'r Ymddiriedolwyr a bydd y cyfryw Lywydd neu Is-Lywydd yn dal ei swydd am bedair blynedd o ddyddiad ei benodi neu nes iddo beidio â bod yn Ymddiriedolwr, os digwydd hynny ynghynt.
 - (b) Ar unrhyw adeg pan ddaw swydd y Trysorydd yn wag, bydd yr Ymddiriedolwyr yn penodi Trysorydd mewn ymgynghoriad â Chynulliad Cenedlaethol Cymru a bydd y cyfryw Drysorydd yn dal ei swydd am bedair blynedd o ddyddiad ei benodi neu nes iddo beidio â bod yn Ymddiriedolwr, os digwydd hynny ynghynt. Pennir y weithdrefn sydd i'w dilyn ar gyfer penodi'r Trysorydd newydd drwy Reoliad.
- (3) Yn ddarostyngedig i Statud 3(3)(a) isod mae pob cyfryw Lywydd, Is-Lywydd a Thrysorydd yn gymwys i gael ei ailbenodi neu ei benodi o dan Statud 3.
- (4) Bydd y Llywydd, os yw'n bresennol, yn llywyddu ym mhob cyfarfod o'r Ymddiriedolwyr ac, yn absenoldeb y Cadeirydd penodedig, o bob Pwyllgor o'r Ymddiriedolwyr ac eithrio'r pwyllgor archwilio.

- (5) Yn absenoldeb y Llywydd neu os bydd yn methu neu'n peidio â gweithredu oherwydd afiechyd neu yn ystod unrhyw fwch yn swydd y Llywydd, cyflawnir swyddogaethau'r Llywydd gan yr Is-Llywydd.
- (1) Caiff unrhyw un o'r Swyddogion ymddiswyddo drwy ysgrifennu at ei Benodwr. Yn achos y Llywydd, rhoddir rhybudd o'r cyfryw ymddiswyddiad i'r Is-Llywydd hefyd ac yn achos yr Is-Llywydd a'r Trysorydd, rhoddir rhybudd o'r cyfryw ymddiswyddiad i'r Llywydd hefyd.
- (2) Os daw swydd yn wag ac eithrio oherwydd treigl amser dylai'r Penodwr perthnasol lenwi'r swydd wag yn unol â Statud 2(2)(a) neu (b) fel sy'n briodol o fewn chwe mis i'r swydd wag godi.
- (3) Bydd y Trysorydd yn cyflwyno i'r Ymddiriedolwyr adroddiad blynyddol ar faterion ariannol y Llyfrgell a chyflawni'r gyfryw swyddogaethau ariannol eraill ag a bennir gan yr Ymddiriedolwyr.

3. *Yr Ymddiriedolwyr*

- (1) Yn ddarostyngedig i'r Siarter, mae'r Ymddiriedolwyr yn cynnwys y personau a ganlyn:
 - (a) Wyth person a benodir gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru mewn ymgynghoriad â'r Ymddiriedolwyr, a fydd yn cynnwys yn eu plith unrhyw Swyddogion a benodir o dan Statud 2.
 - (b) Saith person a benodir gan yr Ymddiriedolwyr yn unol â'r Rheoliadau, a fydd yn cynnwys yn eu plith unrhyw Swyddog a benodir o dan Statud 2.
- (2) Bydd Ymddiriedolwyr yn dal eu swydd am bedair blynedd neu nes iddynt beidio â bod yn Ymddiriedolwr os digwydd hynny ynghynt ac yn ddarostyngedig i Statud 3(3) maent yn gymwys i gael eu hailbenodi neu eu penodi o dan Statud 2.
- (3)
 - (a) Nid yw person yn gymwys i wasanaethu fel Ymddiriedolwr am fwy nag wyth mlynedd yn olynol.
 - (b) Gall cyn-Ymddiriedolwr gael ei benodi o dan ddarpariaethau naill ai Statud 2 neu Statud 3 cyn belled â'i fod wedi gwasanaethu ddiwethaf fel Ymddiriedolwr dros wyth mlynedd yn ôl ac nad oedd wedi peidio â bod yn Ymddiriedolwr o dan Statud 3(5)(b) neu (d) isod.
- (4) Bydd y personau hynny sydd mewn swydd fel aelodau Cyngor y Llyfrgell a sefydlwyd o dan Siarter Atodol 1978 yn union cyn i'r Statudau hyn ddod i rym gyntaf yn parhau i ddal eu swydd, er gwaethaf Statud 3(3)(a), am weddill y tymor y cawsant eu hethol yn unigol amdano neu nes iddynt beidio â bod yn Ymddiriedolwr. Yna wrth i swyddi gwag godi fe'u llenwir drwy benodiad o dan Statud 3 (1) (a) neu (b) bob yn ail gan ddechrau ag (a) hyd at yr uchafswm a ganiateir gan bob cyfryw is-baragraff.
- (5) Mae Ymddiriedolwr yn peidio â dal ei swydd:
 - (a) os bydd yn marw;
 - (b) os bydd wedi'i anghymhwyso rhag gweithredu fel ymddiriedolwr yn rhinwedd adran 72 Deddf Elusennau 1993; neu

- (c) os na fydd yn gallu rheoli ei faterion ei hun oherwydd anhwylder meddwl, salwch neu anaf; neu
- (ch) os bydd yn ymddiswyddo yn unol â'r Siarter a'r Statudau hyn (ond dim ond os bydd o leiaf ddau Ymddiriedolwr yn parhau yn eu swyddi pan fo'r ymddiswyddiad i ddod i rym); neu
- (d) os bydd yn absennol heb ganiatâd yr Ymddiriedolwyr o'u holl gyfarfodydd a gynhelir o fewn cyfnod o chwe mis yn olynol ac os bydd yr Ymddiriedolwyr yn penderfynu ei ddiswyddo.

4. *Cyfarfodydd yr Ymddiriedolwyr*

- (1) Cynhelir cyfarfodydd cyffredin o'r Ymddiriedolwyr ar y cyfryw amseroedd ac yn y cyfryw leoedd ag a bennir gan yr Ymddiriedolwyr o bryd i'w gilydd. Ar yr amod y bydd y Llyfrgellydd yn galw cyfarfod arbennig o'r Ymddiriedolwyr ar ôl i'r Llywydd neu unrhyw bum Ymddiriedolwr wneud cais yn ysgrifenedig iddo wneud hynny ac y'i gelwir fel y bydd yn cael ei gynnal o fewn tair wythnos i dderbyn y cais uchod. Ar yr amod hefyd bod y cais yn nodi natur y busnes i'w drafod yn y cyfryw gyfarfod arbennig.
- (2) Pennir amser a lleoliad pob cyfarfod o'r Ymddiriedolwyr gan yr Ymddiriedolwyr neu gan unrhyw Bwyllgor y mae'r Ymddiriedolwyr yn dirprwyo'r cyfryw allu iddo ac yn niffyg unrhyw gyfryw benderfyniad fe'u pennir gan y Llywydd.
- (3) Yn ddarostyngedig i unrhyw Reoliadau a wneir o dan y paragraff a ganlyn cworwm cyfarfod o'r Ymddiriedolwyr fydd pump.
- (4) Yn ddarostyngedig i'r Rheoliadau gellir cynnal cyfarfod o'r Ymddiriedolwyr yn bersonol neu drwy fodd electronig addas neu gyfleuster cynadledda o bell a gymeradwyir gan yr Ymddiriedolwyr lle y caiff pob un yn y cyfarfod gyfathrebu'n briodol â phob un arall.
- (5) Oni ddarperir fel arall drwy'r Siarter neu'r Statudau hyn penderfynir ar bob mater drwy fwyafrif syml o'r pleidleisiau a fwriwyd mewn cyfarfod ond mae penderfyniad ysgrifenedig a lofnodir gan bob Ymddiriedolwr mor ddilys â phenderfyniad a wneir mewn cyfarfod. At y diben hwn gall y penderfyniad gael ei gynnwys mewn mwy nag un ddogfen a bydd yn cael ei drin fel penderfyniad a wnaed ar ddyddiad y llofnod olaf.

5. *Galluoedd yr Ymddiriedolwyr*

Yn ogystal â'r holl alluoedd sydd wedi'u breinio yn yr Ymddiriedolwyr gan y Siarter mae gan yr Ymddiriedolwyr y gallu:-

- (a) i reoli holl fusnes y Llyfrgell o bob math bynnag gan gynnwys prynu a chaffael eiddo real a phersonol a gwerthu, cyfnewid a gwaredu fel arall unrhyw gyfryw eiddo, talu holl ddyledion a rhwymedigaethau'r Llyfrgell, buddsoddi arian, darparu, codi, cyfarparu a chynnal a chadw adeiladau, gosod a chynnal a chadw eu tiroedd a'u manau caeedig;
- (b) i benodi ac, os bydd angen, diswyddo Llyfrgellydd cyflogedig (a fydd yn Brif Weithredwr a Swyddog Cyfrifyddu'r Llyfrgell ond na fydd yn Ymddiriedolwr) ac aelodau cyflogedig eraill o staff y Llyfrgell;

- (c) i wneud y cyfryw Reoliadau (gan gynnwys cadw a defnyddio'r Sêl Gyffredin) nad ydynt yn anghyson â'r Siarter neu'r Statudau hyn ag a dybir yn angenrheidiol i reoli'r Llyfrgell yn briodol a gall y cyfryw Reoliadau gael eu newid neu eu dirymu drwy Reoliadau newydd a wneir drwy Benderfyniad. Mwyafrif yr Ymddiriedolwyr sy'n angenrheidiol er mwyn gwneud, dirymu neu ddiwygio Rheoliadau yw dau Ymddiriedolwr o bob tri sy'n bresennol mewn cyfarfod sy'n ymdrin â'r uchod;
- (ch) i bennu sut y cynhelir eu cyfarfodydd a'u gweithdrefnau a gweithdrefnau eu pwyllgorau fel y tybir yn angenrheidiol a newid neu ddirymu'r cyfryw benderfyniadau a gweithdrefnau o bryd i'w gilydd drwy fwyafrif syml.

6. *Y Ddyletswydd i Ymgynghori*

(1) Bydd yr Ymddiriedolwyr:-

- (a) yn mabwysiadu cynllun sy'n pennu trefniadau i alluogi'r Ymddiriedolwyr:
 - (i) i ymgynghori'n rheolaidd â'r cyhoedd a chyda chyrrff â diddordeb mewn hyrwyddo amcanion y Llyfrgell, a
 - (ii) i ganfod personau sy'n gymwys ac yn barod i roi cymorth a chynghor i'r Llyfrgell mewn cysylltiad â hyrwyddo amcanion y Llyfrgell.
- (b) yn gweithredu'r cynllun y cyfeirir ato yn yr is-baragraff blaenorol ac adolygu ei delerau'n rheolaidd a newid y cyfryw gynllun o bryd i'w gilydd os gwelir yn dda i wneud hynny.

(2) Mewn cysylltiad â'r ddyletswydd i ymgynghori neu fel arall caiff yr Ymddiriedolwyr sefydlu un neu fwy o gyrff cynghori neu ymgynghori i'r Llyfrgell. Swyddogaeth y cyfryw gorff yw cynorthwyo a chynghori'r Ymddiriedolwyr a chaiff yr Ymddiriedolwyr o bryd i'w gilydd bennu a diwygio'r rheolau a'r galluoedd sy'n rheoli'r cyfryw gorff ac yn y pen draw ei ddiddymu. Ni fydd aelod o'r cyfryw gorff yn gyfrifol am fusnes y Llyfrgell. Y gallu i argymhell fydd unig allu'r cyfryw gorff a'i aelodau.

7. *Pwyllgorau'r Ymddiriedolwyr*

- (1) Caiff yr Ymddiriedolwyr o bryd i'w gilydd benodi'r cyfryw Bwyllgorau (a fydd yn gorfod cynnwys pwyllgor archwilio) ag a dybir yn gyfleus ganddynt ac yn cynnwys y cyfryw Ymddiriedolwyr ag y gwelant yn dda a naill ai gyda neu heb unrhyw berson neu bersonau eraill a chyda neu heb y gallu i ychwanegu atynt.
- (2) Caiff yr Ymddiriedolwyr ddirprwyo unrhyw rai neu bob un o'u swyddogaethau (ac eithrio penodi a diswyddo'r Llyfrgellydd a'r gallu i wneud Rheoliadau) i'r cyfryw Bwyllgorau ag a benodir ganddynt a chânt weithredu drwy'r cyfryw Bwyllgorau ag a benodir ganddynt.
- (3) Dylai unrhyw Bwyllgor sy'n arfer galluoedd a ddirprwyir gan yr Ymddiriedolwyr gynnwys mwyafrif o Ymddiriedolwyr.
- (4) Gall yr Ymddiriedolwyr bennu i ba raddau y dylid gosod cofnodion trafodion unrhyw gyfryw Bwyllgorau gerbron cyfarfodydd o'r Ymddiriedolwyr, am ba hyd y bydd Pwyllgorau wedi'u sefydlu a'r modd i'w dadsefydlu ac i ba raddau y dylid cyflwyno adroddiadau'r Pwyllgorau i gyfarfodydd o'r Ymddiriedolwyr.

- (5) Oni phennir i'r gwrthwyneb, bydd y Swyddogion yn aelodau *ex-officio* o bob Pwyllgor a benodir gan yr Ymddiriedolwyr neu o dan ddarpariaethau'r Rheoliadau.

8. *Adroddiad Blynyddol a Chyfrifon*

- (1) Bydd yr Ymddiriedolwyr yn paratoi cyfrifon blynyddol y Llyfrgell a fydd yn cael eu harchwilio yn unol â'r Rheoliadau.
- (2) Bydd yr Ymddiriedolwyr yn paratoi ac yn cyhoeddi adroddiad ar fusnes a sefyllfa'r Llyfrgell yn ystod y flwyddyn flaenorol gan gynnwys y gyfryw wybodaeth ag a bennir gan yr Ymddiriedolwyr o bryd i'w gilydd.

9. *Rheoliadau*

Yn ddarostyngedig i'r Siarter a'r Statudau hyn ac yn ychwanegol at eu holl ddarpariaethau ar gyfer awdurdodi neu gyfarwyddo gwneud Rheoliadau yn benodol, caiff yr Ymddiriedolwyr wneud Rheoliadau o ran pob mater nad yw fel arall wedi'i reoleiddio drwy'r Siarter neu'r Statudau hyn.

10. *Amrywiol*

- (1) Mae'r darpariaethau a ganlyn (ac eithrio pan wneir darpariaeth arall yn benodol yn y Siarter neu'r Statudau hyn) yn gymwys i'r Ymddiriedolwyr ac i bob un o'u Pwyllgorau (sef cyrff a elwir yn y Statud hon "y Cyrff") a phob un ohonynt:
- (a) Caiff unrhyw aelod (ac eithrio Swyddog) ymddiswyddo drwy roi rhybudd yn ysgrifenedig i'r Llywydd.
- (b) Nid yw diffyg technegol ym mhenodiad aelod neu ddiffyg gweithdrefnol nad yw'r Cyrff yn ymwybodol ohono ar y pryd yn annilysu penderfyniadau a wneir mewn cyfarfod o'r Cyrff.
- (c) Ni fydd dim cyfarfod o unrhyw un o'r Cyrff yn annilys oherwydd unrhyw fethiant i hysbysu unrhyw berson neu Gorff o'r cyfryw gyfarfod y mae ganddynt hawl o dan y Siarter neu'r Statudau hyn i gael eu hysbysu ohono.
- (2) (a) Pan fo Statud neu Reoliad yn awdurdodi cyflwyno neu anfon neu roddi unrhyw ddogfen neu ei gwneud yn ofynnol i gyflwyno neu anfon neu roddi unrhyw ddogfen, tybir bod y ddogfen wedi'i chyflwyno, wedi'i hanfon neu wedi'i rhoddi naill ai drwy gyfeirio'n gywir lythyr rhagdaledig sy'n cynnwys y cyfryw ddogfen a'i bostio neu drwy ei anfon drwy ddulliau cyfathrebu electronig i gyfeiriad electronig y sawl y'i cyfeirir ato a thybir bod hynny wedi'i weithredu ar yr ail ddiwrnod ar ôl y diwrnod y cafodd ei bostio neu ei anfon yn electronig. Tybir bod unrhyw gyfryw lythyr wedi'i gyfeirio'n gywir os y'i cyfeirir at berson neu gorff yn y cyfeiriad (boed yn gyfeiriad post neu electronig) sy'n ymddangos gyferbyn â'i enw yn llyfrau'r Llyfrgell.
- (b) Mae prawf bod rhybudd sydd wedi'i gynnwys mewn cyfathrebiad electronig wedi'i anfon yn unol â'r canllawiau a gyhoeddwyd gan Sefydliad yr Ysgrifenyddion a'r Gweinyddwyr Siartredig yn dystiolaeth derfynol bod y rhybudd wedi'i roi.

- (3) Ac eithrio'r hyn a awdurdodir gan y Siarter rhaid i Ymddiriedolwr neu aelod o unrhyw Bwyllgor o'r Ymddiriedolwyr beidio â bod â chyfranddaliad neu fuddiant ariannol yn uniongyrchol neu'n anuniongyrchol (ac eithrio fel gwerthwr neu brynwr tir) mewn unrhyw gontract â'r Ymddiriedolwyr neu'r cyfryw Bwyllgor a sefydlwyd ganddynt neu mewn unrhyw gyflogaeth ganddynt neu mewn unrhyw waith ar eu rhan.

11. *Darpariaethau Dros Dro a Throsiannol*

- (1) Caiff yr Ymddiriedolwyr drwy Reoliad ddarparu ar gyfer penderfynu ynghylch unrhyw amheuaeth a all godi ynglŷn ag unrhyw gwestiwn mewn perthynas â newid o gyn-Siarteri, Statudau ac Ordinhadau'r Llyfrgell i ddarpariaethau'r Siarter a'r Statudau hyn. Bydd y Statud hon yn peidio â bod mewn grym ar ddyddiad i'w benderfynu gan yr Ymddiriedolwyr.
- (2) Er gwaethaf Statud 3(3), bydd tymhorau y Llywydd, Robert Brinley Jones, a'r Is-Lywydd, William John Phillips, yn eu swyddi yn parhau tan ddiwrnod olaf mis Tachwedd 2007.